

*Навчально-методичні
матеріали*

Грицан О.А., Петровська І.І.

ФІНАНСОВЕ ПРАВО
*методичні вказівки для самостійної роботи
студентів 2 курсу
заочної форми навчання*

Івано-Франківськ, 2018

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий Юридичний інститут

Кафедра конституційного, міжнародного
та адміністративного права

Грицан О.А., Петровська І.І.

ФІНАНСОВЕ ПРАВО
методичні вказівки для самостійної роботи
студентів 2 курсу
заочної форми навчання

Івано-Франківськ – 2018

ББК 67.9(4УКР)
Г85

Рекомендовано до друку Вченою радою Юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (протокол № від р.).

Рецензенти:

Розвадовський В.І. завідувач кафедри конституційного,
міжнародного та адміністративного права
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника,
кандидат юридичних наук, доцент

Зозуляк О.І. доктор юридичних наук, доцент
кафедри цивільного права
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Грицан О.А., Петровська І.І. Фінансове право: Методичні вказівки для самостійної роботи для студентів заочної форми навчання, спеціальність 081 правознавство / Ольга Анатоліївна Грицан, Ірина Ігорівна Петровська. – Івано-Франківськ: Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2018.

Методичні вказівки розроблені на основі навчального плану Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника і призначені для підготовки семінарських занять з курсу «Фінансове право». У вказівках викладені: програма курсу, питання для обговорення на семінарських заняттях, короткі методичні рекомендації щодо підготовки кожної теми семінарського заняття, контрольні питання, список нормативно-правових актів, навчальної та наукової літератури до кожної із тем.

ВСТУП

Фінансове право України є самостійною галуззю єдиної правової системи держави, що складається з великої кількості норм, які послідовно розташовані в окремих інститутах, яка виокремилась з адміністративно-правових відносин та предметом регулювання якої є публічна фінансова діяльність.

Як і всі галузі права України, фінансове право поділяється на загальну й особливу частини. При цьому, загальна частина об'єднує норми, які закріплюють загальні принципи, правові форми і методи фінансової діяльності, правовий статус суб'єктів, а також норми, які регулюють відносини фінансового контролю. Особлива частина фінансового права включає певні групи правових норм, що регулюють однорідні фінансові відносини, об'єднані у самостійні інститути (зокрема, бюджетне, податкове право).

Фінансове право регулює широке коло суспільних відносин у сфері фінансової діяльності держави та органів місцевого самоврядування, що мають грошовий характер і безпосередньо пов'язані з формуванням, розподілом та використанням централізованих і децентралізованих публічних фондів коштів.

Сучасна фінансова політика держави провадиться в життя через фінансове законодавство та відображає політичні, правові та економічні процеси, які супроводжують процес становлення правової держави з ринковою економікою, а також адаптацію національного законодавства до міжнародних норм та стандартів.

Основними джерелами цієї галузі виступають наступні нормативні акти: Конституція України; Податковий кодекс України, Бюджетний кодекс України; Закони «Про банки і банківську діяльність», «Про Національний банк України»; «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про цінні папери та фондовий ринок», «Про страхування», Лімська декларація про керівні принципи фінансового контролю, а також ряд інших національних та міжнародних актів.

Програму навчальної дисципліни «Фінансове право України» розроблено відповідно до навчального плану, з урахуванням співвідношення обсягу лекційного матеріалу, семінарських занять та самостійної роботи студентів. В основу вивчення студентами курсу покладено плани лекційних та семінарських (практичних) занять, які визначають коло теоретичних питань, обов'язкових для засвоєння, навчальну і спеціальну літературу, нормативні акти, а також контрольні запитання, тестові та практичні завдання, перелік питань, які виносяться на залік.

Дисципліна «Фінансове право України» має надзвичайно велике значення для підготовки фахівців, оскільки надає необхідні правові основи, без яких неможливе повноцінне засвоєння багатьох знань в галузі фінансової діяльності держави. Зокрема, це знання у сфері бюджетного регулювання, податкового, банківського, страхового законодавства, фінансового контролю, тощо. Тому дуже важливо допомогти студентам систематизувати основні загальнотеоретичні правові знання та положення нормативно-правових актів.

Також, важливою умовою успішного засвоєння студентами змісту основних інститутів фінансового права є не тільки ознайомлення з системою законодавства, а

й формування навичок практичного опрацювання нормативних актів, дослідження динаміки їх зміни та оновлення.

Навчальна дисципліна «Фінансове право України» спрямована на формування у студентів фінансово-правового світогляду та відповідного мислення фінансово-правовими категоріями, закріплення необхідних юридичних знань з метою вирішення конкретних питань практичної діяльності щодо фінансової діяльності держави, органів місцевого самоврядування, забезпечення фінансової дисципліни та правопорядку.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

- знати:
 - проблемні питання теорії, практики та законотворчості в сфері фінансових правовідносин;
 - діюче фінансове законодавство;
 - основні поняття і елементи правового механізму фінансової діяльності держави;
 - особливості правового регулювання окремих інститутів фінансового права.
- вміти:
 - порівнювати і аналізувати норми фінансового законодавства;
 - тлумачити і застосовувати чинне фінансове законодавство;
 - узагальнювати фінансово-правову практику та робити відповідні висновки;
 - давати юридичну кваліфікацію відносинам, що пов'язані з грошовими відносинами у сфері фінансової діяльності держави.

Завдання для семінарських занять з курсу «Фінансове право України» розроблено відповідно до програми та навчального плану дисципліни. Для опрацювання курсу важливо забезпечити правильну організацію як безпосереднього проведення семінарських занять, так і самостійної роботи студентів при підготовці до них. При цьому, основною метою є глибше, детальніше розуміння норм фінансового законодавства, їх теоретичного підґрунтя, системний аналіз механізмів реалізації, вміння тлумачити і застосовувати фінансово-правові приписи.

Кожна тема семінарського заняття розпочинається з теоретичного матеріалу, що містить узагальнену інформацію про основні положення даної теми, а також методичні поради до її вивчення, які коротко визначають особливості теми, допомагають обрати правильний підхід до її аналізу, визначити проблемні питання та систематизувати вивчення матеріалу. Крім того, до кожної теми пропонується перелік наукової літератури, ознайомлення з якою сприятиме правильному та ґрунтовному засвоєнню теми. Також, наводиться перелік нормативно-правових актів, які становлять необхідну законодавчу базу регулювання фінансових правовідносин.

До всіх тем семінарських занять подається перелік питань, які будуть розглядатися, а також контрольні питання, відповідь на які вимагає від студентів самостійно мислити в площині теми, яка ними вивчається.

При підготовці до семінарських занять, студентам рекомендується робити певні нотатки чи розгорнуті плани відповіді по кожному питанню. Також, з врахуванням індивідуальних здібностей, слід у найбільш зручній формі підготувати відповіді на контрольні питання та практичні завдання. Зокрема, занотувати

формулювання відповідей в зошиті, вказати номери статей, їх положення. При розв'язанні практичних завдань необхідно записувати відповіді на задачі, тести, правові висновки по справі, для того, щоб надати змогу викладачу оцінити рівень підготовки до заняття та засвоєння матеріалу.

ПРОГРАМА КУРСУ

ТЕМА 1. ФІНАНСИ І ПУБЛІЧНА ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Загальна характеристика фінансів. Визначення та коротка історична характеристика поняття «фінанси». Поняття публічних фінансів. Державні фінанси. Муніципальні фінанси. Фонди коштів – централізовані та децентралізовані. Співвідношення понять: «грошові відносини» та «фінансові відносини». Ознаки публічних фінансових відносин.

Фінансова діяльність держави. Формування, розподіл, використання фондів коштів. Фінансові ресурси. Система органів управління державними фінансами. Принципи фінансової діяльності держави. Методи фінансової діяльності держави: методи мобілізації (формування) фондів коштів; методи розподілу фондів коштів; методи використання фондів коштів.

Фінансова діяльність місцевого самоврядування: поняття, риси, зміст, суб'єкти.

Взаємодія суб'єктів публічного управління у фінансовій сфері. Фінансова система держави: в широкому та у вузькому розумінні. Окремі ланки фінансової системи держави: бюджетна система; позабюджетні цільові фонди; фінанси підприємств, установ, організацій; державного особистого та майнового страхування; кредиту, валютне регулювання, банківська система, діяльність фінансових установ щодо надання фінансових послуг.

Фінансові акти, правове регулювання фінансової діяльності.

ТЕМА 2. ФІНАНСОВЕ ПРАВО ЯК ГАЛУЗЬ ПРАВА

Розвиток фінансового права як галузі права. Поняття фінансового права. Наука фінансового права. Предмет і методи фінансово-правового регулювання. Поєднання адміністративного і цивільно-правового методу в регулюванні фінансових відносин.

Система фінансового права. Особливості галузевих принципів фінансового права. Співвідношення фінансового права з іншими галузями права.

Джерела фінансового права.

Поняття фінансово-правової норми, її характерні ознаки. Класифікація фінансово-правових норм. Структура фінансово-правової норми. Особливості гіпотези, диспозиції, санкції фінансово-правової норми.

Поняття фінансових правовідносин. Специфічні ознаки фінансових правовідносин. Зміст фінансових правовідносин. Поняття та особливості суб'єктивних прав та юридичних обов'язків.

Поняття суб'єктів фінансово-правових відносин. Правосуб'єктність учасників фінансових правовідносин. Види суб'єктів фінансово-правових відносин.

Відмежування публічних фінансів та приватних фінансів у відносинах, які є предметом вивчення фінансового права.

ТЕМА 3. ПРАВОВІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Поняття фінансового контролю. Зміст та основні завдання фінансового контролю. Принципи фінансового контролю. Мета фінансового контролю, значення контрольної діяльності для держави та її адміністративно-територіальних одиниць.

Порівняльний аналіз фінансово контролю, інспектування, моніторингу.

Класифікація видів фінансового контролю. Характеристика видів фінансового контролю за часом проведення. Види фінансового контролю за суб'єктами здійснення. Види фінансового контролю за джерелами контролю. Види фінансового контролю за сферою фінансової діяльності.

Методи фінансового контролю. Поняття обліку, аналізу, ревізії, обстеження, інспектування, інвентаризації. Поняття, види, терміни проведення перевірок. Фінансовий контроль та контрольне провадження.

Спеціальний правовий статус суб'єктів, уповноважених здійснювати фінансовий контроль. Державні контролюючі органи загальної компетенції.

Контролюючі органи спеціальної компетенції. Контрольні повноваження Рахункової палати, Міністерства фінансів України, контрольні функції Державної казначейської служби України. Контрольні повноваження центрального органу виконавчої влади у сфері оподаткування, податковий контроль. Контрольні повноваження Національного банку України.

Контрольні функції центрального органу виконавчої влади у сфері регуляторної політики та підприємництва.

Фінансово-правове регулювання аудиторської діяльності. Поняття, мета, види аудиту.

Незалежний фінансовий контроль: значення для фінансової системи держави. Зовнішній та внутрішній аудит фінансових установ. Громадський контроль за публічними коштами.

ТЕМА 4. ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА ПОРЯДОК НАДАННЯ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Поняття фінансових послуг, ринку фінансових послуг. Фінансова установа як суб'єкт фінансових послуг. Види фінансових установ. Умови створення, реорганізації та ліквідації, діяльності та об'єднання фінансових установ. Корпоративне управління, звітування про діяльність фінансових установ. Нагляд на консолідованій основі. Запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом у фінансових установах.

Види фінансових послуг. Право на здійснення операцій з надання фінансових послуг. Договір про надання фінансових послуг. Право на інформацію та умови розкриття інформації про фінансову послугу.

Державне регулювання ринків фінансових послуг: загальна характеристика. Форми та органи державного регулювання ринків фінансових послуг. Співпраця та координація діяльності між органами, що здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг. Організація, повноваження і порядок діяльності національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг.

ТЕМА 5. БЮДЖЕТНЕ ПРАВО

Поняття бюджету. Бюджет як економічна, політична та правова категорія. Ознаки та функції бюджету. Поняття бюджетного періоду. Загальний та спеціальний фонди бюджету.

Предмет бюджетного права. Характеристика видів бюджетно-правових норм. Особливості бюджетних правовідносин.

Поняття бюджетного устрою. Структура бюджетної системи. Характеристика основних принципів бюджетної системи України.

Сутність та призначення бюджетної класифікації. Структура бюджетної класифікації. Класифікація доходів. Класифікація видатків. Класифікація фінансування. Класифікація боргу.

ТЕМА 6 БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС

Поняття бюджетного процесу. Аналіз стадій бюджетного процесу. Характеристика суб'єктів-учасників бюджетно-процесуальних відносин.

Повноваження учасників бюджетного процесу на стадії складання проектів бюджетів. Основні повноваження учасників бюджетного процесу на стадії складання розгляду проектів про бюджети та їх прийняття.

Особливості розгляду проекту закону про Державний бюджет України у Верховній Раді України. Основні терміни та порядок проходження читань законопроекту. Порядок та терміни прийняття закону про Державний бюджет України.

Порядок прийняття та затвердження місцевих бюджетів. Види місцевих бюджетів. Розпорядники коштів місцевих бюджетів.

Повноваження учасників бюджетного процесу на стадії виконання бюджетів: повноваження Кабінету міністрів України, центральних органів виконавчої влади, окремих розпорядників бюджетних коштів.

Форма та порядок обслуговування державного бюджету. Суб'єкти виконання бюджету.

Звітування учасників бюджетного процесу, відповідальних за його виконання. Характеристика видів звітності про виконання державного бюджету.

ТЕМА 7. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНИХ І МІСЦЕВИХ ДОХОДІВ ТА ВИДАТКІВ

Поняття державних доходів. Співвідношення понять: «доходи», «доходи, джерелом походження з України», «іноземні доходи», «державні доходи», «доходи країни», «фінансові ресурси держави», «інвестиції». Взаємозв'язок інвестицій в економіку та доходів бюджетів.

Класифікація державних доходів. Аналіз рівня економічного розвитку держави на основі наявних доходів держави.

Поняття місцевих доходів. Класифікація місцевих доходів.

Податкові платежі як основні види доходів державного та місцевих бюджетів. Розподіл податкових надходжень між бюджетами згідно бюджетного законодавства. Основні ознаки та елементи податку. Функції, принципи податків. Податкове право, як підгалузь фінансового права, податкові правовідносини. Бюджетна класифікація податкових доходів. Податкова декларація як основний документ податкової звітності суб'єктів господарювання фізичних і юридичних осіб, види податкових декларацій.

Неподаткові доходи: поняття та види. Державне мито. Особливості та підстави стягнення державного мита. Методи нарахування ставок державного мита. Мито, що стягується митними органами. Види ставок мита, що стягується митними органами. Адміністративні збори. Штрафні санкції за порушення правових норм як вид неподаткового доходу.

Поняття державних видатків. Система державних видатків. Співвідношення понять: «державні видатки» «видатки місцевого самоврядування» та «Видатки державного бюджету».

Класифікація державних видатків.

Поняття місцевих видатків. Класифікація місцевих видатків.

Поняття фінансування та його співвідношення з видатками. Поняття державних витрат/видатків. Планування розподілу фінансових ресурсів. Правові принципи фінансування видатків.

Правові основи кошторисно-бюджетного фінансування. Поняття кошторису. Види кошторисів витрат.

Соціально-культурні видатки: особливості та сфери призначення. Фінансування охорони здоров'я та фізичної культури. Видатки на культуру та мистецтво. Фінансування оборони країни. Фінансування органів законодавчої, виконавчої влади та правоохоронних органів.

ТЕМА 8. ФІНАНСОВО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХУВАННЯ ТА КРЕДИТУВАННЯ

Поняття та ознаки страхування. Страхові фонди: поняття, форми організації. Функції страхування.

Види страхування. Особливості окремих видів страхування: майнове страхування, особисте страхування, страхування відповідальності, страхування підприємницьких ризиків.

Методи страхування. Добровільне страхування та його види. Види обов'язкового страхування.

Основні категорії інституту страхування: страховик, страхувальник, страховий ризик і страховий випадок, страхова сума, страхова виплата, страхове відшкодування, страховий платіж і страховий тариф, співстрахування, перестраховування.

Суб'єкти страхового ринку. Державні страхові фонди: види та особливості державних страхових фондів України. Суб'єкти страхових відносин.

Поняття кредиту. Спільні та відмінні риси фінансів та кредиту. Ознаки, принципи, функції кредиту.

Держаний кредит як правова категорія та фінансово-економічна категорія. Особливості та принципи державного кредиту. Функції державного кредиту. Форми та види державного кредиту. Облігації внутрішніх та зовнішніх позик.

Поняття та особливості державного боргу. Форми державного боргу. Поняття та класифікація державних позик.

Кредитна спілка як особливий учасник кредитних відносин. Особливості створення та діяльності: принципи та підстави організації, правовий статус, форми організації та об'єднання.

Поняття банківського кредиту. Характеристика видів банківського кредиту. Відмінність між державним та банківським кредитами.

ТЕМА 9. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ГРОШОВОГО ОБІГУ ТА РОЗРАХУНКІВ

Поняття грошей. Види та функції грошей. Поняття грошової системи та грошового обігу. Види та особливості розрахунків.

Поняття готівкових розрахунків. Організація готівкового обігу. Правове регулювання касових правил. Ліміти залишку касової готівки. Готівкова виручка. Касові операції. Порядок видачі готівки з каси.

Правовий режим рахунків, які відкривають та обслуговують банківські установи. Види банківських рахунків. Поточні рахунки: поточні вкладні рахунки, поточні бюджетні рахунки, рахунки зі спеціальними режимами. Депозитні рахунки. Кореспондентські рахунки: рахунки лоро, рахунки ностро.

Безготівкові розрахунки: поняття, особливості. Форми безготівкових розрахунків: платіжне доручення, платіжна вимога-доручення, платіжна вимога, розрахунковий чек, акредитив, меморіальний ордер, банківська платіжна картка тощо.

ТЕМА 10. ПРАВОВІ ОСНОВИ ВАЛЮТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Поняття валютної системи. Поняття валюти. Конвертованість валюти. Поняття та види валютних цінностей. Валюта України. Іноземна валюта.

Поняття валютних відносин. Особливості валютних відносин. Міжнародні валютні відносини. Внутрішньодержавні валютні відносини. Структура валютних фондів.

Поняття валютного регулювання. Основні елементи валютного регулювання. Механізм правового регулювання валютних відносин. Правовий режим валютних відносин. Повноваження органів, що здійснюють валютне регулювання.

Поняття валютних операцій. Класифікація валютних операцій. Ліцензування валютних операцій. Порядок організації торгівлі та розрахунків у іноземній валюті.

Поняття валютного контролю. Функції валютного контролю. Система державних органів валютного контролю. Основні повноваження органів валютного контролю.

Поняття відповідальності за валютні правопорушення. Види юридичної відповідальності за валютні правопорушення.

ТЕМА 11. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Поняття та види відповідальності за порушення фінансового законодавства.
Фінансова відповідальність як вид юридичної відповідальності.

Поняття, та особливості складу фінансового правопорушення, бюджетного правопорушення, податкового правопорушення.

Адміністративна відповідальність за порушення фінансового законодавства.

Фінансові санкції та їх види.

Кримінальна відповідальність за порушення фінансового законодавства.
Загальна характеристика відповідних складів злочину.

II. Зміст самостійної роботи

Тема1. Фінанси і публічна фінансова діяльність

Питання для самопідготовки:

1. Поняття та види фінансів. Фінанси як історична, економічна та правова категорія.
2. Публічні фінанси та публічна фінансова діяльність.
3. Принципи та методи публічної фінансової діяльності.
4. Фінансова система держави.
5. Система фінансових органів держави.
6. Фінансова діяльність органів місцевого самоврядування.

Методичні вказівки до теми

Фінансове право - це галузь права, яка регулює фінансові відносини. Тому для розуміння природи й особливостей цієї галузі права необхідно мати чітке уявлення про те, що таке фінанси.

Студенти повинні розуміти, що фінанси - це особлива сфера економічних відносин. Їх зміст, характер використання, закономірності розвитку визначаються соціально-економічними відносинами, що переважають у державі, природою та функціями держави. Разом з тим як правова категорія фінанси - це не просто гроші, доходи або видатки, а та частина грошових відносин у суспільстві, яка пов'язана зі створенням, розподілом і використанням фондів коштів держави, її територіальних утворень, а також підприємств і організацій, необхідних для забезпечення розширеного відтворення і соціальних потреб.

Студентам слід знати зміст розподільчої, контрольної функцій фінансів, визначення державних фінансів і вміти провести паралель між державними і приватними фінансами. Не слід забувати, що матеріальним змістом державних фінансів є фонди коштів, сукупність яких становить фінансові ресурси країни. При цьому складовими останніх є: гроші, цінні папери і валютні цінності.

Вивчаючи дану тему неодмінно слід розглянути питання фінансової діяльності державних органів місцевого самоврядування, принципи, на яких вона здійснюється і методи її здійснення. Все це нерозривно пов'язано з фінансовою політикою, тобто системою державних заходів, спрямованих на мобілізацію фінансових ресурсів, їх розподіл і виконання функцій державою.

Крім того, вивчення теми пов'язано із знанням фінансових інститутів, що складають фінансову систему України і сприяють утворенню та використанню відповідних централізованих і децентралізованих фондів коштів, а також органів України, що здійснюють управління фінансовою діяльністю держави.

Термінологічне завдання

Дайте визначення: фінансів, державних фінансів, централізованих фондів коштів, децентралізованих фондів коштів, фінансових ресурсів, публічної

фінансової діяльності, принципів публічної фінансової діяльності держави, методів публічної фінансової держави, фінансової системи.

Контрольні запитання

1. Як співвідносяться фінанси і гроші?
2. Які функції виконують фінанси?
3. В чому відмінність між державними та приватними фінансами?
4. Розкрийте суть складових фінансових ресурсів.
5. Назвіть особливості, що характеризують фінансову діяльність державних органів місцевого самоврядування.
6. Які Ви знаєте галузеві принципи публічної фінансової діяльності?
7. Якими методами здійснюється публічна фінансова діяльність?
8. У чому полягає метод мобілізації (формування) фондів коштів?
9. Які є методи використання фондів коштів?
10. У чому полягає суть фінансової політики держави і від чого залежить її ефективність?
11. Яке завдання фінансової політики України на Вашу думку, на даний час є головним?
12. Назвіть органи, що здійснюють управління фінансовою діяльністю в Україні.

Рекомендовані джерела: 1-91

Тема 2. Фінансове право як галузь права

Питання для самопідготовки:

1. Предмет і метод фінансового права.
2. Система фінансового права як галузі права України.
3. Співвідношення фінансового права з іншими галузями права України.
4. Джерела фінансового права.
5. Фінансово-правові норми: їх особливості, структура і види.
6. Фінансово-правові відносини:
 - а) поняття, особливості, види і функції;
 - б) структура фінансових правовідносин;
 - в) юридичні факти як підстава виникнення, зміни і припинення фінансових правовідносин.

Методичні вказівки до теми

Вивчаючи дану тему, необхідно засвоїти поняття фінансового права, а це нерозривно пов'язано із з'ясуванням суті предмету і методів розглядуваної галузі права. Адже фінансове право як галузь права має свій однорідний предмет і метод правового регулювання. Предмет фінансового права складають суспільні відносини, що виникають у процесі фінансової діяльності держави. Студенти мають знати, що

основним методом фінансово-правового регулювання є імперативний метод або метод державно-владних приписів одним учасникам фінансових правовідносин з боку інших, які виступають від імені держави і наділені відповідними повноваженнями, а також те, що фінансово-правовому регулюванню властиві й інші методи (субординації, рекомендації, узгодження тощо).

Необхідно розуміти, що фінансове право, будучи самостійною галуззю права, водночас пов'язано з такими галузями права, як: конституційне, адміністративне, цивільне, трудове і право соціального забезпечення, кримінальне.

Розкриваючи питання про систему фінансового права, студентам слід враховувати, що її можна розглядати як сукупність фінансово-правових інститутів, підгалузей фінансового права, а також як сукупність фінансово-правових норм, об'єднаних у Загальну та Особливу частини.

Окремо слід розглянути питання про:

1) джерела фінансового права, під якими розуміють правові акти законодавчого і виконавчих органів державної влади та місцевого самоврядування, в яких містяться фінансово-правові норми;

2) фінансово-правові норми як первинні вихідні елементи фінансового права;

3) фінансові правовідносини, проаналізувавши їх особливості, з врахуванням обставин (юридичних фактів), що є підставами виникнення, зміни і припинення цих відносин.

Термінологічне завдання

Дайте визначення: фінансового права, предмету фінансового права, методу фінансово-правового регулювання, системи фінансового права, джерел фінансового права, фінансово-правової норми, фінансово-правових відносин, юридичного факту.

Контрольні запитання

1. Які групи відносин складають предмет фінансового права?
2. Назвіть основні риси суспільних відносин, що становлять предмет фінансового права.
3. Який метод фінансово-правового регулювання є основним для фінансового права і в чому його суть?
4. Що таке наука фінансового права?
5. Які джерела фінансового права Ви можете назвати?
6. Яка структура фінансово-правової норми?
7. Дайте класифікацію фінансово-правових норм.
8. В чому полягає особливість фінансово-правових відносин?
9. Які функції виконують фінансові правовідносини?
10. Розкрийте структуру фінансово-правових відносин.
11. Дайте класифікацію юридичних фактів у сфері фінансових правовідносин і наведіть приклади.

Рекомендовані джерела: 1-91

Тема 3. Правові основи фінансового контролю

Питання для самопідготовки:

Я

1. Фінансовий контроль: поняття, завдання і значення.
2. Принципи фінансового контролю.
3. Види фінансового контролю.
4. Методи фінансового контролю.
5. Організація та органи фінансового контролю:
 - 5.1. Рахункова палата України
 - 5.2. Міністерство фінансів України та його повноваження у сфері фінансового контролю.
 - 5.3. Контрольні функції Державної казначейської служби України
 - 5.4. Контрольні повноваження Державної фіскальної служби, податковий контроль.
 - 5.5. Контрольні повноваження Національного банку України.
 - 5.6. Контрольні функції Державної служби фінансового моніторингу.
5. Аудит як вид фінансового контролю.

Методичні вказівки до теми

Вивчення даної теми пов'язано із засвоєнням положення про те, що функціонування фінансів, а отже, і фінансова діяльність держави завжди супроводжується фінансовим контролем. Він же є цілеспрямованою діяльністю органів державної влади і місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, спрямованою на забезпечення законності, фінансової дисципліни і раціональності у процесі мобілізації, розподілу та використання відповідних фондів коштів держави.

Студенти зобов'язані знати, що для того, щоб фінансовий контроль у повній мірі виконував поставлені перед ним завдання, він повинен здійснюватися з дотриманням ряду принципів, наприклад, принципу законності, об'єктивності, поєднання державних, регіональних і приватних інтересів; принципу розподілу контрольних повноважень; принципу повноти охоплення об'єктів контролем та інші.

У залежності від різних критеріїв (від характеру взаємовідносин і суб'єкта контролю, часу проведення, форми проведення, суб'єктів контролю, сфери фінансової діяльності, що контролюється, тощо) існують різні види фінансового контролю. При цьому слід знати методи, які використовуються суб'єктами фінансового контролю для його проведення: ревізію і перевірку у їх видовій різноманітності, обстеження, інспекцію, спостереження, облік, аудит-ефективність.

Вивчаючи дану тему, слід розглянути те, як організований фінансовий контроль у нашій державі. Студенти повинні знати систему і правовий статус органів України, які наділені контрольними повноваженнями у сфері фінансової діяльності держави.

Крім того, неодмінною умовою наявності знань з теми є з'ясування суті аудиту, тобто перевірки публічної бухгалтерської звітності, обліку, первинних документів та іншої інформації щодо фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання з метою визначення достовірності їх звітності, обліку, його повноти

і відповідності чинному законодавству та встановленим нормативам. Для цього студентам рекомендується керуватися положеннями Закону України від 22 квітня 1993 р. «Про аудиторську діяльність» (з наступними змінами та доповненнями).

Термінологічне завдання

Дайте визначення: фінансового контролю, фінансової дисципліни, фінансового правопорушення, методу фінансового контролю, ревізії, перевірки, спостереження, інспекції, аудиту ефективності, аудиту, аудиторського висновку.

Контрольні запитання

1. В чому полягає суть фінансового контролю?
2. Як класифікується фінансовий контроль?
3. Які види фінансового контролю за формою його проведення Ви можете назвати?
4. Які органи здійснюють загальнодержавний фінансовий контроль?
5. Що таке відомчий контроль і хто його здійснює?
6. Якими є завдання аудиторського контролю?
7. Назвіть методи фінансового контролю.
8. У чому полягає відмінність ревізії від перевірки?
9. У яких сферах суспільно-державного життя організований і функціонує фінансовий контроль?
10. Яку класифікацію органів фінансового контролю Ви можете назвати?
11. Що таке банківський нагляд і які контрольно-наглядові повноваження має Національний банк України?
12. У яких випадках проведення аудиту є обов'язковим?

Рекомендовані джерела: 1-7, 14-16, 23, 31-42, 59, 64, 66, 76-78.

ТЕМА 4. Поняття, види та порядок надання фінансових послуг

Питання для самопідготовки:

1. Роль фінансових послуг в фінансовій системі держави.
2. Основні напрямки державної політики у сфері фінансових послуг.

При підготовці даної теми студентам за основу потрібно взяти закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 року.

Програма курсу передбачає опрацювання і питань створення, діяльності фінансових установ, формування ринків фінансових послуг, вивчення повноважень спеціального органу, який здійснює контроль за фінансовими послугами та ринками фінансових послуг.

Контрольні питання:

1. Чи будуть фінансові послуги видом адміністративних послуг?
2. Які основні ознаки фінансових послуг?

Практичні завдання:

1. Приватне підприємство «Інформаційні технології» здійснило збір благодійних пожертв з абонентів.

Чи буде дана діяльність фінансовою послугою? Відповідь обґрунтуйте.

2. Громадянин В здійснив обмін іноземної валюти на гривню у пункті обміну валют.

Чи буде дана діяльність фінансовою послугою? Якщо так, то яка процедура її надання? Відповідь обґрунтуйте.

3. Фінансова установа «МММ» залучає кошти фізичних осіб із зобов'язанням щодо їх повернення.

Чи правомірна така діяльність? Якщо так, за яких умов? Які види фінансових установ можуть надавати позику? Які вимоги ставляться до таких осіб?

Відповідь обґрунтуйте.

4. Приватне підприємство «Лакмус» залучало кошти від фізичних та юридичних осіб згідно інвестиційного договору.

Чи буде така діяльність фінансовою послугою? Що таке інвестиційна діяльність? Відповідь обґрунтуйте.

Рекомендовані джерела:

1-10, 12, 13, 27, 40-48, 60

Тема 5. Бюджетне право

Питання для самопідготовки:

1. Поняття бюджету:
 - а) бюджет як економічна і правова категорія;
 - б) структура і функції бюджету, його значення для держави.
2. Поняття, структура і принципи бюджетної системи України.
3. Бюджетне право України: бюджетно-правові норми і бюджетні правовідносини. Бюджетне законодавство.
4. Бюджетна класифікація.
5. Міжбюджетні відносини. Поняття і зміст міжбюджетних трансфертів.

Методичні вказівки до теми

Для вивчення теми важливо з'ясувати зміст бюджету як економічної, правової категорії, а також його матеріальний зміст. Бюджет як економічна категорія є сукупністю грошових відносин, що виникають з приводу розподілу і перерозподілу національного доходу з метою утворення і використання централізованого фонду коштів. За матеріальним змістом бюджет виступає централізованим фондом коштів держави в цілому або органу місцевого самоврядування. Як правова категорія бюджет - це затверджений законом чи нормативно-правовим актом відповідної ради розпис доходів і видатків на певний термін з метою забезпечення функцій органів державної влади чи місцевого самоврядування.

Важливо знати, що бюджет має юридичне і політичне значення для держави. Вагома роль бюджету для держави чи органів місцевого самоврядування

розкривається через функції, які він виконує. Неабияке значення для розуміння цього має також знання студентами структури (складових частин) бюджету.

Засвоєння всіх вищеназваних положень сприятиме вивченню поняття бюджетного права України, бюджетно-правових норм, бюджетних правовідносин і структури бюджетного законодавства України.

Для вивчення наступних питань теми рекомендується уважно опрацювати зміст Бюджетного кодексу України, на основі змісту норм якого необхідно розкрити поняття: 1) бюджетної системи і бюджетного устрою України; 2) бюджетної класифікації як систематизованого згрупування доходів, видатків та фінансування бюджету; 3) міжбюджетних трансфертів як коштів, що безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого;

Окремо студентам слід зупинитися на з'ясуванні в узагальненому вигляді правового режиму централізованих (державних і місцевих) цільових фондів коштів (наприклад, Пенсійного фонду України, Фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, Фонду України соціального захисту інвалідів), оскільки основним їх призначенням є забезпечення соціального захисту населення шляхом виплат пенсій, субсидій, фінансування інфраструктури, а також фінансування природоохоронних заходів та сприяння розвитку національного виробника шляхом розміщення мобілізованих до фондів ресурсів у національну економіку (у тому числі шляхом фінансування, кредитування, надання субсидій).

Термінологічне завдання

Дайте визначення: бюджету, бюджетного періоду, бюджетного права, бюджетної системи України, бюджетного устрою України, бюджетної класифікації, трансфертів, міжбюджетних трансфертів, дефіциту бюджету, профіциту бюджету, дотації вирівнювання, субвенції, розпорядників бюджетних коштів, бюджетного запиту, бюджетного процесу, бюджетного розпису.

Контрольні запитання

1. Що Ви розумієте під бюджетним періодом?
2. За яких обставин Державний бюджет України може бути прийнято на інший бюджетний період?
3. Які особливості бюджетно-правових відносин?
4. Назвіть систему бюджетного законодавства України.
5. Який взаємозв'язок між бюджетною системою і бюджетним устроєм України?
6. Які бюджети є місцевими?
7. Що таке бюджети місцевого самоврядування?
8. Що таке зведений бюджет України?
9. Яке призначення бюджетної класифікації України?
10. За якими розділами класифікуються доходи бюджету за бюджетною класифікацією?
11. Що таке неподаткові надходження?
12. Назвіть підстави класифікації видатків бюджету за бюджетною класифікацією?

13. На які групи поділяються видатки бюджету за економічною класифікацією?

Рекомендовані джерела: 1-91

Тема 6. Бюджетний процес

Питання для самопідготовки:

1. Поняття бюджетного процесу та його стадій.
2. Складання проекту Державного бюджету України.
3. Особливості розгляду та прийняття Державного бюджету України у Верховній Раді України.
4. Виконання Державного бюджету України.
5. Підготовка і розгляд звіту про виконання Державного бюджету України.
6. Складання, затвердження, виконання і звітність місцевих бюджетів.

Методичні вказівки до теми

Для вивчення питань теми рекомендується уважно опрацювати зміст Бюджетного кодексу України, на основі змісту норм якого необхідно розкрити поняття бюджетного процесу, стадіями якого є: складання проектів бюджетів; розгляд і прийняття закону про Державний бюджет України, рішень про місцеві бюджети; виконання бюджету, в тому числі у разі необхідності внесення змін до закону про Державний бюджет України, рішення про місцеві бюджети; підготовка та розгляд звіту про виконання бюджету і прийняття рішення щодо нього.

Розглядаючи питання про складання проекту Державного бюджету України, особливостей розгляду та прийняття Державного бюджету України у Верховній Раді України, його виконання, підготовки і розгляду звіту про виконання Державного бюджету України, студентам необхідно керуватися положеннями Бюджетного кодексу України.

Відповідь на питання про складання, затвердження, виконання і звітність місцевих бюджетів слід базувати на змісті норм глави 12 БКУ.

Контрольні запитання

1. Які є стадії бюджетного процесу?
2. На яких принципах ґрунтується бюджетний процес?
3. Що Ви розумієте під бюджетним циклом?
4. В якому документі містяться основні пріоритети бюджетної політики на плановий рік? Дайте його характеристику.
5. Ким і коли подається проект закону про Державний бюджет України до Верховної Ради України?
6. Які види звітності про виконання Державного бюджету України Ви знаєте?

Рекомендовані джерела: 3-7, 12, 14, 16, 20, 23, 26-30, 31, 40-42, 50, 59, 62-64, 69-70, 72, 74-78.

Тема7. Правове регулювання державних і місцевих доходів та видатків

Питання для самопідготовки:

Частина 1

1. Поняття та система державних та місцевих доходів.
2. Поняття, ознаки, функції та класифікація податків.
3. Елементи податку.
4. Податкова система України: поняття податкової системи і принципи її функціонування; загальна характеристика схем і методів оподаткування. Структура податкової системи України.
5. Органи оподаткування в Україні.

Частина 2

1. Коротка характеристика окремих податків:
 - 1.1. Податок на додану вартість.
 - 1.2. Акцизний податок.
 - 1.3. Податок на прибуток.
 - 1.4. Податок на доходи фізичних осіб.
 - 1.5. Місцеві податки. Рентна плата
2. Поняття та види обов'язкових неподаткових платежів:
 - 2.1. Державне мито та мито, що стягується митними органами.
 - 2.2. Адміністративні збори, санкції.

Частина 3

1. Поняття державних витрат і видатків. Система державних видатків.
2. Фінансування державних видатків:
 - 2.1. поняття фінансування державних видатків і форми його проведення;
 - 2.2. принципи фінансування державних видатків.
3. Бюджетне фінансування:
 - 3.1 сутність бюджетного фінансування;
 - 3.2. суб'єкти бюджетного фінансування.
4. Кошторисно-бюджетне фінансування:
 - 4.1. поняття і порядок кошторисно-бюджетного фінансування;
 - 4.2. кошторис як індивідуальний фінансово-плановий акт.

Методичні вказівки до теми

Приставаючи до вивчення теми, студентам передусім необхідно визначити правову природу таких обов'язкових платежів до бюджетів усіх рівнів, як: податки, збори, мито. Далі студенти повинні через з'ясування ознак і функцій податку розкрити його поняття як встановленого законом для досягнення загальнодержавних або місцевого значення цілей обов'язкового грошового платежу, який вноситься юридичними і фізичними особами до державного чи місцевого бюджету за наявності матеріальних передумов (доходу, прибутку чи майна) у чітко визначені строки та у передбачених законодавством розмірах.

Окремо слід звернути увагу на підстави класифікації податків (залежно від рівня державних структур, які встановлюють податки; за суб'єктом оподаткування; за формою оподаткування; за економічним змістом об'єкта оподаткування; залежно від періодичності справляння; залежно від спрямування податків; за характером використання; за співвідношенням між ставкою податку та величиною доходу), що дасть можливість визначити їх види, а отже, більше розібратися і в суті податку як правової категорії. Цьому сприятиме вивчення студентами й елементів правового механізму податку, до яких належать: суб'єкт оподаткування (платник податку); об'єкт, предмет оподаткування; джерело сплати податку; база оподаткування; одиниця оподаткування; ставка податку; строки сплати податку; джерело акумуляції податку або порядок розподілу сум податку між окремими ланками бюджету; пільги зі сплати податку, якщо вони є, або вказівка про відсутність пільг зі сплати даного податку.

Характеристику податкової системи України необхідно базувати на положеннях Податкового кодексу України, де розкрито питання про її поняття і принципи. Аналізуючи поширені у світі основні схеми оподаткування (поосібне оподаткування, з використовуваних ресурсів і з результатів комерційної діяльності) та методи оподаткування (пропорційне, прогресивне, змішане, рівне, регресивне оподаткування), студенти повинні не лише називати їх види, а й давати їм правову оцінку і встановлювати відмінності між ними.

Що стосується окремих видів податків, то відповідні питання будуть вважатися засвоєними студентами, якщо вони знатимуть, по-перше, на підставі яких нормативно-правових актів сплачується той чи інший податок, по-друге, платників, об'єкт, ставку, можливі пільги і порядок сплати відповідного податку.

Студентам необхідно встановити співвідношення між поняттями "державні витрати" і "державні видатки": перше поняття є ширшим і включає в себе державні видатки та кошти на погашення основної суми боргу і повернення надміру сплачених до бюджетів усіх рівнів сум. Відповідно, державні видатки - це пряме цільове використання коштів держави, яке забезпечує її безперебійне функціонування і відображає економічні відносини, що пов'язані з розподілом і перерозподілом національного доходу. При цьому систему державних видатків складають: 1) видатки держави, що здійснюються з державного бюджету; 2) видатки держави, що здійснюються з місцевих бюджетів усіх рівнів; 3) видатки держави, що здійснюються з державних та місцевих бюджетних фондів; 4) видатки державних та комунальних підприємств, установ та організацій.

Необхідно також знати, що державні видатки класифікуються на види за такими критеріями: за сферою суспільного виробництва; за цільовим призначенням; за галузевою ознакою; за джерелом отримання і використання.

Важливим є питання про фінансування державних видатків, під яким розуміють плановий, цільовий, безповоротний й безоплатний відпуск коштів, що здійснюється з урахуванням оптимального поєднання власних, кредитних та бюджетних джерел фінансування, проводиться в міру здійснення планового використання коштів для забезпечення виконання загальнодержавних функцій (оборона країни, управління діяльністю держави тощо), а також для утримання соціально-культурної сфери, забезпечення соціальних гарантій та зобов'язань

держави з додержанням режиму економії при всебічному постійному контролі. Студенти мають з'ясувати зміст форм (бюджетне фінансування, самофінансування і кредитне забезпечення) і принципів фінансування державних видатків (плановості, безоплатності і безповоротності, цільового спрямування коштів, ефективності їх використання, фінансування в міру виконання планів, оптимального поєднання власних, кредитних та бюджетних джерел, додержання режиму економії, здійснення контролю за використанням коштів).

Розкриваючи питання про сутність бюджетного фінансування, студенти повинні дати визначення бюджетного фінансування, знати його загальні особливості і специфіку проведення на даний час.

Питання про суб'єктів бюджетного фінансування потребує розгляду в такому спрямуванні: 1) владна сторона - Міністерство фінансів України і Державне казначейство; 2) посередник - уповноважений банк; 3) або розпорядник, або отримувач бюджетних коштів. При цьому неабияке значення має знання студентами положень ст. 22 Бюджетного кодексу України.

Щодо кошторисно-бюджетного фінансування, то слід мати на увазі, що це метод безповоротного безоплатного відпуску грошових коштів з державного чи місцевих бюджетів на утримання бюджетних установ на основі фінансових планів - кошторисів витрат; слід знати як воно здійснюється. Далі необхідно з'ясувати поняття кошторису і його структуру, види кошторисів.

Термінологічне завдання Дайте визначення: державних витрат, державних видатків, фінансування державних видатків, бюджетного фінансування, самофінансування, бюджетної установи, бюджетного асигнування, бюджетного зобов'язання, бюджетного призначення, головних розпорядників бюджетних коштів, розпорядників бюджетних коштів, одержувачів бюджетних коштів, кошторисно-бюджетного фінансування, кошторису доходів і витрат.

Термінологічне завдання

Дайте визначення: податку, збору, мита, податкового права, податкових правовідносин, об'єкту податкових правовідносин, суб'єкту податкових правовідносин, платника податку, об'єкту оподаткування, предмету оподаткування, джерела сплати податку, податкової бази, одиниці оподаткування, ставки податку, строку сплати податку, пільг з оподаткування, податкової системи, податкового правопорушення, податкового боргу (недоїмки), пені, штрафної санкції (штрафу), примусового стягнення.

Контрольні запитання

1. Назвіть основні ознаки податку.
2. Які функції виконують податки?
3. Які критерії класифікації податків на види Ви знаєте?
4. Назвіть елементи правового механізму податку.
5. У чому полягає відмінність між поняттями «суб'єкт податкових правовідносин» і «суб'єкт оподаткування»?
6. Які Ви можете назвати групи суб'єктів податкових правовідносин?
7. Обґрунтуйте зміст понять «суб'єкт оподаткування», «об'єкт оподаткування»

8. Як співвідносяться поняття «державні витрати» і «державні видатки»?
9. Назвіть систему державних видатків.
10. За якими критеріями класифікуються державні видатки?
11. Де закріплюються державні видатки?
12. Які форми фінансування державних видатків Ви знаєте?
13. Які є принципи фінансування державних видатків?
14. Якими особливостями характеризується бюджетне фінансування?
15. Хто може бути головними розпорядниками бюджетних коштів?
16. Якими повноваженнями наділені головні розпорядники бюджетних коштів?
17. Що розуміється під поняттям "розпорядники бюджетних коштів нижчого рівня"?
18. Які види кошторисів Ви знаєте?
19. Яка структура кошторису бюджетної установи?
20. Який порядок складання і затвердження кошторисів?

Рекомендовані джерела: 3-7, 12, 14-16, 20, 23, 28-30, 39-40, 50, 52, 55, 62-63, 69-70.

Тема 8. Фінансово-правове регулювання страхування та кредитування

Питання для самопідготовки:

1. Загальні положення щодо страхування в Україні.
 - 1.1 сутність, ознаки і функції страхування;
 - 1.2. об'єкти страхових правовідносин. Страхові фонди;
 - 1.3. суб'єкти страхових правовідносин.
2. Види страхування:
 - 2.1. загальна характеристика видів страхування в Україні;
 - 2.2. обов'язкове державне соціальне страхування.
3. Організація страхування в Україні.
4. Поняття, принципи і функції державного (муніципального) кредиту.
5. Правове регулювання державного (місцевого) боргу:
 - 5.1 поняття і структура державного боргу;
 - 5.2 управління державним (місцевим) боргом.
6. Форми державного кредиту:
 - 6.1 державні позики;
 - 6.2 звернення частини заощаджень населення в державні позики і використання коштів загальнодержавного позичкового фонду.
7. Казначейські і гарантовані позики.
8. Види, порядок і форми здійснення муніципальних запозичень.

Методичні вказівки до теми

Вивчаючи цю тему, потрібно звернути увагу на те, поняття страхування можна розглядати як: а) економічну категорію - систему економічних відносин з приводу утворення централізованих і децентралізованих фондів, необхідних для покриття непередбачуваних потреб суспільства і його членів; б) за матеріальним змістом - як сукупність створених матеріальних і грошових фондів; в) як правову категорію. В останньому випадку слід розрізняти і вміти дати визначення страхуванню як цивільно-правовій та фінансово-правовій категорії. Зокрема, страхування як цивільно-правова категорія є відносинами щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів. Страхування як фінансово-правова категорія - це система відносин, які складаються з приводу формування, розподілу та використання централізованих і децентралізованих страхових фондів з метою захисту майнових та особистих інтересів фізичних і юридичних осіб із настанням певних подій (страхових випадків) за рахунок коштів цих фондів, які формуються з внесків, що їх сплачують ці особи за рахунок бюджетних коштів. Тобто ці страхові фонди утворюються в децентралізованому порядку, шляхом збору спеціальних внесків від суб'єктів господарювання, а також за рахунок бюджетних і інших джерел. При цьому страхуванню властиві свої ознаки і функції.

Студенти мають знати, що об'єктами страхових правовідносин є різноманітні майнові інтереси, і що для їх забезпечення існують різні форми та види страхових фондів; що суб'єктами таких правовідносин є страховики, страхувальники, страхові агенти, страхові брокери, об'єднання страховиків. Окрім того, необхідно показати, в чому проявляється участь держави у страховій діяльності. Студенти повинні визначати органи державної влади, які здійснюють контроль за страховою діяльністю (Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України, Рахункова палата, Міністерство фінансів України).

Студенти повинні вміти дати загальну характеристику видів страхування за такими критеріями: об'єкт (галузь) і метод (форма) страхування. Окремо рекомендується зупинитися на обов'язковому державному соціальному страхуванні, що становить собою систему прав, обов'язків і гарантій, яка передбачає надання соціального захисту, що включає матеріальне забезпечення громадян на випадок хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, по старості та в інших випадках, передбачених законодавством, за рахунок грошових фондів, які формуються шляхом сплати грошових внесків власником або уповноваженим ним органом, громадянами, а також бюджетних і інших джерел.

Визначаючи сутність перестрахування, студенти повинні розуміти, що при ньому страховик частину відповідальності по взятих на себе ризиках виконання своїх обов'язків перед страхувальником передає іншим страховикам. Суть же співстрахування полягає в тому, що об'єкт страхування може бути застрахований за одним договором страхування і за згодою страхувальника кількома страховиками.

Студенти повинні розуміти, що кредит може бути не лише банківським, а й державним чи муніципальним (місцевим). Повинні пам'ятати, що державний (муніципальний) кредит - це сукупність врегульованих нормами права кредитних відносин, у яких позичальником виступає держава чи органи місцевого самоврядування, а також форма вторинного перерозподілу валового внутрішнього продукту, що використовується для покриття бюджетного дефіциту, регулювання грошового обігу та інвестування. Студентам слід знати принципи державного (муніципального) кредиту, вміти відмежовувати його від банківського кредиту, а також пояснити суть функцій (фіскальну і регулюючу), які виконує державний (муніципальний) кредит.

Необхідно пам'ятати, що функціонування державного (муніципального) кредиту призводить до утворення державного (місцевого) боргу, який залежно від суб'єктів-кредиторів може бути внутрішнім або зовнішнім. Студентимають визначити правову природу державного внутрішнього боргу України, тобто з'ясувати його поняття, види і структуру.

Чималу увагу слід приділити управлінню державним (місцевим) боргом, під яким розуміють сукупність заходів держави і муніципальних утворень з виплати доходів кредиторам і погашення позик, а також порядок, умови випуску й розміщення боргових зобов'язань держави, органів місцевого самоврядування. Студенти мають знати методи управління державним боргом: рефінансування, конверсія, консолідація, уніфікація позики, новація, відстрочення і анулювання.

Рекомендується визначити повноваження представницьких органів, Кабінету Міністрів України, Міністерства економіки, Міністерства фінансів України і Національного банку України, органів влади Автономної Республіки Крим і місцевого самоврядування у сфері державного (муніципального) кредиту.

Серйозну увагу слід приділити вивченню форм державного кредиту: 1) державним позикам (внутрішнім і зовнішнім), які, як правило, оформляються через державні цінні папери; 2) зверненню частини заощаджень населення в державні позики; 3) використанню коштів загальнодержавного позичкового фонду; 4) казначейським і гарантованим позикам, як умовним державним кредитам.

Далі студентам необхідно, керуючись Бюджетним кодексом України розкрити питання про муніципальні позики. Студенти повинні знати, що муніципальні позики бувають внутрішні і зовнішні, здійснюються у формі випуску облігацій внутрішніх (зовнішніх) місцевих позик і укладення угод про отримання позик, кредитів, кредитних ліній у фінансових установах.

Термінологічне завдання

Дайте визначення: страхування, страхових агентів, страхового ризику, страхового випадку, страхової суми, страхової виплати, франшизи, перестраховування, співстраховування, державного (муніципального) кредиту, державного (місцевого) боргу, внутрішнього державного боргу, зовнішнього державного боргу, облігації, облігацій зовнішніх державних позик, казначейських зобов'язань, звернення частини заощаджень населення в державні позики, використання коштів загальнодержавного позичкового фонду, казначейських позик, гарантованих позик.

Контрольні запитання

1. Визначте страхування як цивільно-правову та фінансово-правову категорію.
2. Якими ознаками характеризується страхування як фінансово-правова категорія?
3. Які функції виконує страхування?
4. Що згідно чинного законодавства України визнано об'єктами страхування?
5. Які Ви знаєте різновиди страхових фондів?
6. Дайте згідно ст. 2 Закону України "Про страхування" характеристику страховиків.
7. В чому проявляється участь держави у страховій діяльності?
8. Які є галузі страхування і яких об'єктів вони стосуються?
9. Назвіть і охарактеризуйте форми страхування.
10. Які види обов'язкового страхування ви знаєте?
11. Назвіть суб'єктів державного особистого страхування.
12. Що таке загальнообов'язкове державне соціальне страхування?
13. Назвіть страхові випадки загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.
14. Який порядок здійснення страхових платежів у загальнообов'язковому державному соціальному страхуванні від нещасного випадку?
15. Хто виступає суб'єктами загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття?
16. Яка система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування і хто є його суб'єктами?
17. В чому полягає медичне страхування і хто йому підлягає?
18. Які принципи і функції державного (місцевого) кредиту Ви знаєте?
1. За якими ознаками державний (місцевий) кредит відрізняється від банківського?
2. Які вимоги встановлює Бюджетний кодекс України щодо граничного обсягу державного боргу?
3. На які види боргових зобов'язань можна поділити державний внутрішній борг України?
4. Які види заборгованостей складають структуру державного внутрішнього боргу України?
5. Охарактеризуйте суть державного зовнішнього боргу України.
6. Хто є суб'єктами державно-кредитних відносин в Україні?
7. Що розуміють під управлінням державним (місцевим) боргом та якими методами воно здійснюється?
8. За якими критеріями класифікують державні позики?
10. Які державні цінні папери застосовуються для оформлення державної внутрішньої позики?
11. Які Ви можете назвати відмінності казначейських зобов'язань від облігацій?

12.Розкрийте особливості випуску облігацій внутрішніх і зовнішніх державних позик України.

13.З'ясуйте особливості випуску казначейських зобов'язань України.

14.У яких формах реалізується державна зовнішня позика?

15.Хто має право здійснювати муніципальні внутрішні і зовнішні позики?

16.У яких формах здійснюються муніципальні позики?

17.Які основні етапи здійснення муніципальних запозичень?

Рекомендовані джерела:5, 6, 20, 23, 29, 31, 45-49, 53-54, 57, 59, 62-63, 66-67, 69, 75-77.

Тема № 9. Правове регулювання грошового обігу та розрахунків

Гроші - особливий товар, що є загальною еквівалентною формою вартості інших товарів. Гроші виконують функції мірила вартості та засобу обігу. Крім того, вони є засобами нагромадження та платежу. З утворенням світового ринку деякі національні гроші виконують функції світових.

З найдавніших часів грішми були різні товари: хутра звірів, металеві сокири, мушлі каурі тощо. Однак завдяки своїм фізичним властивостям найбільш вживаним загальним еквівалентом вартості дуже швидко стають благородні метали: золото та срібло. Згодом вони набирають форми монет.

Гроші виконують ряд важливих функцій:

- Функція нагромадження – це функція, що пов'язана із здатністю грошей бути засобом збереження вартості, представником абстрактної форми багатства.

- Функція міри вартості - гроші забезпечують вираження і вимірювання вартості товарів, надаючи їй форму ціни.

- Функція засобу обігу – це функція, в якій гроші є посередником в обміні товарів і забезпечують їх обіг.

Після відновлення державної незалежності України 1991 р. взято курс на запровадження в обіг власної грошової одиниці- гривні, яку було введено у вересні 1996.

Гривня, що є грошовою одиницею України відповідно до ст. 99 Конституції України, виступає єдиним законним платіжним засобом в Україні, який приймається усіма юридичними та фізичними особами без будь-яких обмежень на території країни для проведення грошових трансфертів та здійснення розрахунків у готівковому та безготівковому вигляді.

Стаття 92 Конституції України закріплює, що засади створення і функціонування грошового ринку, статус національної валюти, а також іноземних валют на території України встановлюються виключно законами України. За ст. 99 забезпечення стабільності гривні - основна функція Національного банку України.

Чинне законодавство визначає такі основні економічні засоби та методи грошово-кредитної політики, що спрямовані на регулювання обсягу грошової маси через: 1) визначення та регулювання норм обов'язкових резервів для комерційних банків та фінансових установ; 2) процентну політику; 3) рефінансування комерційних банків; 4) управління золотовалютними резервами; 5) операції з

цінними паперами на відкритому ринку; б) регулювання імпорту та експорту капіталу (ст. 25 Закону України «Про Національний банк України»).

Платіжна система - набір платіжних інструментів, банківських процедур і, як правило, міжбанківських систем переказування коштів, поєднання яких, разом з інституційними та організаційними правилами та процедурами, що регламентують використання цих інструментів та механізмів, забезпечує грошовий обіг. Основна мета платіжної системи - забезпечення розвитку виробництва товарів і послуг. Метою грошово-кредитної політики є досягнення макроекономічної стабілізації, додержання нормативне передбачених темпів інфляції, забезпечення стабільності курсу національної валюти, досягнення рівноважного платіжного балансу, створення умов для позитивних зрушень, подолання кризових явищ в економіці. У країнах з перехідною економікою грошово-кредитна політика повинна мати єдину мету - забезпечення повної конвертованості національної валюти та підтримання її фіксованого обмінного курсу проти однієї з основних світових валют - долара США або євро.

Готівковий обіг - це обіг законних платіжних засобів (банкнот та розмінної монети), які обслуговують потреби економіки країни.

Питання для самопідготовки:

1. Поняття грошової системи та грошового обігу. Види та особливості розрахунків.
2. Фінансові послуги: види, порядок надання.
3. Правове регулювання діяльності банківських установ.
4. Фінансові розрахунки через глобальні мережі.

Контрольні питання:

1. Охарактеризуйте національну платіжну систему.
2. Назвіть види поточних банківських рахунків та види кореспондентських банківських рахунків.
3. Які суб'єкти використовують види акредитивів.
4. Чим відрізняється платіжне доручення від платіжної вимоги-доручення?
5. Що таке меморіальний ордер?

Рекомендовані джерела:

1-10, 56-58, 60-65, 69

ТЕМА 10. Правові основи валютного регулювання

Питання для самопідготовки:

1. Міжнародні валютні системи та міжнародні розрахунки.
2. Валютні фонди та їх структура.
3. Державне регулювання валютних відносин в Україні.
4. Порядок здійснення міжнародних валютних розрахунків.

Методичні вказівки до теми

Для самопідготовки по даній темі студенти повинні опрацювати конспекти лекцій та додаткову літературу, розглянути поняття валюти та валютних цінностей, визначити їх види; розкрити правові основи та сутність валютного регулювання, систему органів валютного контролю та його форми; відповідальність за порушення фінансового законодавства. Студентам варто опрацювати додаткову літературу та нормативно-правові акти.

Чинне законодавство визначає *валюту України* як грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет та в інших формах, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу, кошти на рахунках, у вкладках у банківських та інших кредитно-фінансових установах на території України.

Відповідно, іноземна валюта - це іноземні грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу, кошти у грошових одиницях іноземних держав і міжнародних розрахункових (клірингових) одиницях, що перебувають на рахунках або вносяться до банківських та інших кредитно-фінансових установ за межами України.

Контрольні питання:

1. Назвіть суб'єктів валютного регулювання.
2. В чому сутність та призначення валютного контролю?

Рекомендовані джерела:

1-10, 56-58, 60-64, 69

Тема 11. Відповідальність за порушення фінансового законодавства

Питання для самопідготовки:

1. Фінансова відповідальність: поняття, характеристика.
2. Види юридичної відповідальності за порушення фінансового законодавства.

Методичні вказівки до теми

Розкриваючи питання про відповідальність за фінансові правопорушення, необхідно розуміти, що протиправне винне діяння (дія чи бездіяльність) суб'єктів фінансових правовідносин, яке призвело до невиконання або неналежного виконання правил нормативно-правових актів, що регулюють відносини у фінансовій сфері, і за яке встановлено юридичну відповідальність, є податковим правопорушенням. Як будь-який інший вид правопорушення фінансове має свій об'єкт, свого суб'єкта, об'єктивну і суб'єктивну сторони, які у сукупності і називаються складом правопорушення. Студенти повинні вміти класифікувати

фінансові правопорушення на види за різними критеріями, наприклад, залежно від характеру поведінки та діяльності суб'єктів правопорушень; залежно від направленості дій; від характеру санкцій і галузей права, що їх регулюють; від міри суспільної небезпеки. Окрім того, необхідно розкрити сутність кримінальної, адміністративної, дисциплінарної і цивільно-правової відповідальності за фінансові правопорушення, знати поняття і особливості застосування до порушників фінансової дисципліни фінансових санкцій.

Контрольні питання:

1. Якими нормативно-правовими актами передбачена відповідальність за фінансові правопорушення?
2. Охарактеризуйте об'єктивні сторони фінансових правопорушень.

Практичні завдання:

1. Зобразіть схематично місце фінансової відповідальності серед інших видів юридичної відповідальності.
2. Використовуючи Кримінальний кодекс випишіть види фінансово-правових санкцій.
3. Назвіть 4 форми об'єктивної сторони фінансового правопорушення та охарактеризуйте їх.

Рекомендовані джерела: 6, 7, 12, 14, 16, 20, 23, 26-30, 31, 40-42, 59, 62-64, 69-70, 72, 74-78.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Навчальна література

1. Фінансове право: підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки та О. П. Гетманець; Ю. М. Жорнокуй, О. В. Кашкарьова, Т. В. Колесник та інші . – Х. : Екограф, 2015 – 500 с.
2. Фінансове право : підручник / М. П. Кучерявенко, О. О. Дмитрик, О. А. Лукашев та ін. ; за ред. М. П. Кучерявенка. – Х. : Право, 2016. – 440 с.
3. Фінансове право у ХХІ сторіччі: напрями та тенденції розвитку [спец. випуск] // Право України. – 2013. – №1-2. – 442 с.
4. Воронова Л.К. Фінансове право України: Підручник. / Лідія Костянтинівна Воронова– К.: Прецедент, 2006. – 448 с
5. Воронова Л.К., Бекерська Д.А., Кадькаленко С.Т. Фінансове право: навчальний посібник. / Л.К.Воронова, Д.А.Бекерська, С.Т. Кадькаленко – К.: Вентурі, 2000. – 478 с.
6. Фінансове право. / заг.ред. В.К. Шкарупа, Т.О. Коломоєць. – К.: Істина. – 2007. – 257 с.
7. Верпиняк Д.М., Нашинець-Наумова А.Ю. Фінансове право. / Д.М.Верпиняк, А.Ю.Нашинець-Наумова – К.: Центр учбової літератури. – 2008. – 168 с.
8. Костенко Ю. О. Фінансове право України: Навч. посіб. / Ю. О. Костенко— К.: Центр учбової літератури, 2009. — 240 с.
9. О.П. Орлюк. Фінансове право: академічний курс: Підручник, / Орлюк О.П. . – К.: Юрінком Інтер, 2010. - 808 с.
10. Економічна теорія: Політекономія: Підручник / за ред. В.Д. Базилевича. – 7-ме вид. – К.: Знання-Прес, 2008. – 719 с.
11. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: Підручник. / В.М.Шелудько – К.: Знання, 2008. – 535 с.
12. Лучковська С. І. Фінансове право [Текст] : навч. посібник / С. І. Лучковська. - К.: КНТ, 2010. - 296с.
13. Хохуляк В. Методологічні проблеми дослідження фінансового права як системного явища / В. Хохуляк // Підприємництво, господарство і право. – 2011. - №7. – С.108-111
14. Мойсик В.Р. Кримінальна відповідальність за шахрайство з фінансовими ресурсами в Україні : аналіз правотворчості та правозастосування [текст] : монографія / Володимир Романович Мойсик . – К. : Атіка-Н, 2010. – 244 с.
15. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Азарова М.Я. – К. : ЦУЛ, 2010. – 480 с.
16. Бюджетне законодавство України : науковий збірник / укладач Тимощук І.С. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 372 с.
17. Петровська І.І. Деякі питання правового статусу Державної фінансової інспекції / І.І. Петровська // Актуальні проблеми юридичної науки: збірник тез міжнародної науково-практичної конференції «Десяті осінні юридичні читання» (м. Хмельницький, 18-19 листопада 2011 року) : у 4-х част. – Частина друга. – Хмельницький : Видавництво Хмельницького університету управління та права.

2011. – С.196-198

18.Петровська І.І. Загальна характеристика концепції розвитку системи управління державними фінансами / І.І. Петровська // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні питання правової теорії та юридичної практики» (11-12 жовтня 2013 року). – Ужгород. – С. 152-153

19.Петровська І.І. Окремі питання теоретико-правового регулювання бюджетного контролю // Ірина Ігорівна Петровська // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Сучасний стан та перспективи розвитку держави і права» (18-19 жовтня 2013 року). – Львів. – С. 71-73

20. Петровська І.І. Окремі питання правового статусу державної фінансової інспекції України / І.І. Петровська // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей. – Випуск 31. – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, 2013. – С. 105-113

21. Петровська І.І. Окремі питання нормативно-правового регулювання контрольно-фінансової діяльності в Україні // Ірина Ігорівна Петровська // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей. – Випуск 32 – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, 2013. – С. 58-64

22. Петровська І.І. Правові засади здійснення фінансового моніторингу: вітчизняні та міжнародні стандарти / І. І. Петровська // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Юриспруденція. – Том 1. – 2013. – С. 138-140

23.Петровська І.І. Фінансове право: навчально-методичний посібник (для студентів 2-курсу денної форми навчання) [текст]. - Ірина Ігорівна Петровська. – Івано-Франківськ: навчально-науковий Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2017. – 131с.

24.Петровська І.І. Деякі підходи до визначення категорії «фінансовий контроль»/ Ірина Ігорівна Петровська // Вдосконалення правового регулювання прав та основних свобод людини і громадянина [текст] : Матеріали щорічної Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та аспірантів (16 травня 2014 року). – Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2014. – С.28-31

25.Петровская И. И. Некоторые вопросы правового статуса государственной финансовой инспекции Украины / Ирина Игоревна Петровская // *Leges et Viata: Международный научно-практический правовой журнал*. – Республики Молдова. – Aprilie 2014. – № 4/3 (268). – С. 85-88

26.Петровська І.І. Фінансовий контроль в системі заходів запобігання та протидії корупції в Україні: загальна характеристика / Ірина Ігорівна Петровська // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України [текст] : Збірник наукових статей. Випуск 34. - Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2014. – С. 61-71

27.Петровська І.І. Окремі питання здійснення фінансового моніторингу в Україні / Ірина Ігорівна Петровська // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України [текст] : Збірник наукових статей.. Випуск 39. - Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника,

2015. – С.21-32

28.Радзівіл К. До питання визначення адміністративної відповідальності у фінансовій сфері // Підприємництво, господарство і право. – 2012. - №5. – С.25-28

29.Шевчук О. Поняття та правова природа фінансових послуг // Підприємництво, господарство і право. – 2012. - №5. – С.29-32

30.Головченко О. Роль адміністративного судочинства у процесі вирішення фінансових спорів // Юридична Україна. – 2011. – №9. – С. 29-34.

31.Омельченко А. Система та правовий статус органів державного управління зовнішньоекономічною діяльністю в Україні // Юридична Україна. – 2011. – №9. – С. 97-101.

32.Гетманець О. Правові основи бюджетного контролю // Право України. – 2010. – №3. – С. 174

33.Гетманцев Д. Держава як сторона фінансово-правового зобов'язання // Право України. – 2010. – №8. – С.130

34.Іванський А. Презумпція невинуватості у публічних фінансових правовідносинах // Право України. – 2010. – №12. – С.159

35.Безрутченко С., Кузьменко О. Характеристика публічного інтересу у міжбюджетних правовідносинах // Підприємництво, господарство і право. – 2011. - № 12. – С. 145-148

36.Трубін І. Правове регулювання системи електронних грошей в Україні // Підприємництво, господарство і право. – 2011. - №12. – С. 157-160

37.Занфіров М. Правова природа фінансових санкцій // Підприємництво, господарство і право. – 2011.- №8.- С.81-84

38.Хохуляк В. Інтегративний підхід у науці фінансового права // Підприємництво, господарство і право. – 2011. - №6. – С.18-21

39.Буздуган Я. Фінансовий контроль і правові шляхи його реалізації // Підприємництво, господарство і право. – 2011. - №6. – С.26-29

40.Ющенко І. Правова природа Закону України про Державний бюджет // Підприємництво, господарство і право. – 2011. - №5. – С.90-93

41.Радзівіл К. Поняття та зміст фінансової безпеки держави // Підприємництво, господарство і право. – 2011. - №5. – С.94-97

42.Мединська Л. Правові форми фінансового забезпечення соціально-культурної сфери в Україні // Підприємництво, господарство і право. – 2011. - №5. – С.98-101

43.Кравцова Т. Адміністративно-правова природа діяльності держави і сфері економіки // Підприємництво, господарство і право. – 2011. - №4. – С.104-106

44.Ровинський Ю. Застосування фінансово-правового примусу під час виявлення правопорушників у сфері міжбюджетних відносин // Підприємництво, господарство і право. – 2011. - №3. – С.60-64

45.Монаєнко А. Місце фінансово-правової відповідальності всистемі юридичної відповідальності // Право України. – 2011. - № 9. – С.228-231

46.Монаєнко А. Запобіжні заходи фінансово-процесуального примусу // Право України. – 2011. - № 3. – С.228-232

47.Шереметьєва О. Правове регулювання та правове управління валютними ризиками: поняття й основні критерії розмежування // Право України. – 2011. - № 6. – С.181-183

48. Міжнародна економіка : навч. посіб. / Білоцерківець В. В. [та ін.] ; за ред. д-ра екон. наук, проф. А. О. Задой та д-ра екон. наук, проф. В. М. Тарасевича ; Дніпропетр. ун-т економіки та права. - Д. : Вид-во ДУЕП, 2010. - 339 с.

49. Гаврилюк Р. Еволюція природи пострадянського фінансового права / Р. Гаврилюк // Право України. – 2012. – №11-12. – С.305-308

50. Ковальчук А. Фінансове право: звична умовність чи комплексний регулятор публічних фінансових відносин? / А. Ковальчук // Право України. – 2012. – №7. – С.221-224

51. Гресь Н. Про застосування поняття неоподаткованого мінімуму доходів громадян. / Н. Гресь // Право України. – 2013. – №11. – С.360-364

52. Косінов С. Контроль за публічною владою як форма юридичної діяльності / С. Косінов // Право України. – 2013. – №12. – С.249-252

Нормативно-правові акти

53. Про схвалення Концепції розвитку системи управління державними фінансами : Розпорядження Кабінету міністрів України від 3 вересня 2012 р. № 633-р

54. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

55. Програма економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентноспроможна економіка, ефективна держава» / Комітет з економічних реформ при Президентові України : Програма від 02.06.2010 року

56. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права : Пакт ООН від 16.12.1966. – Ратифікований Указом Президії Верховної Ради Української РСР 19.10.1973 року

57. Договір про Європейський Союз. – Маастрихт, 07.12.1992 року // Електронний ресурс. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_029/page

58. Конституція України від 28.06.1996 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

59. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-1>

60. Про Державний бюджет України на 2017 рік: Закон України від 21.12.2016 № 1801-VIII // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>

61. Про Державний бюджет України на 2014 рік : Закон України від 16.01.2014 № 719-VII // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2014. – № 9 – ст.93 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/719-18>

62. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 зі змінами // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>

63. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 зі змінами // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>

64. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні : Закон України від 30.10.1996 // Електронний ресурс. – Режим доступу:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80>

65. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>

66. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5203-17>

67. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.2009 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

68. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2007 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

69. Про депозитарну систему України : Закон України від 06.07.2012 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5178-17>

70. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб : Закон України від 23.02.2012 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4452-17/paran3#n3>

71. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

72. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням : Закон України від 18.01.2001 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2240-14>

73. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>

74. Про затвердження бюджету Пенсійного фонду України на 2016 рік: Постанова Кабінету Міністрів України від 10.03.2016 № 190// Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/190-2016-%D0%BF>

75. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

76. Про кредитні спілки : Закон України від 20.12.2001 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2908-14>

77. Податковий кодекс України від 02.12.2010 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

78. Про Рахункову палату України : Закон України від 11.07.1996 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/315/96-%D0%B2%D1%80>

79. Про систему валютного регулювання і валютного контролю : Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/15-93>

80. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

81. Положення про Міністерство економічного розвитку і торгівлі України: затверджено Указом Президента України від 31.05.2011 № 634/2011 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/634/2011>

82. Положення про Міністерство фінансів України: затверджено Указом

Президента України від 08.04.2011 № 446/2011 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/446/2011>

83. Положення про Державну службу фінансового моніторингу України: затверджено Указом Президента України від від 13.04.2011 № 466/2011 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/466/2011>

84. Про регулювання грошово-кредитного ринку : Постанова Правління Національного банку України від 21.03.2012 № 102 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0102500-12>

85. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від від 27.02.2014 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/794-18>

86. Про державну службу : Закон України від 10.12.2015 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

87. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні: Закон України від 05.04.2001. // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>

88. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>

89. Про санкції : Закон України від 14.08.2014 № 1644-VII // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1644-18>

90. Державна програма активізації розвитку економіки на 2013-2014 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 лютого 2013 р. № 187 // Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=246812864&cat_id=246812855

91. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 // Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1160-15>

Інформаційні ресурси

1. Локальна внутрішня університетська мережа.
2. Верховна Рада України <http://zakon3.rada.gov.ua/laws>
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/control/>
4. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України <http://www.me.gov.ua/>
5. Міністерство фінансів України <http://minfin.kmu.gov.ua/>
6. Міністерство юстиції України <http://www.minjust.gov.ua/>
7. Президент України <http://www.president.gov.ua/>
8. Державна казначейська служба України <http://treasury.gov.ua/main/uk/index>
9. Державна пенітенціарна служба України <http://www.kvs.gov.ua>
10. Державна фіскальна служба <http://sfs.gov.ua/>
11. Державна служба статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua>
12. Державна служба інтелектуальної власності України <http://sips.gov.ua/>
13. Державна служба фінансового моніторингу України <http://www.sdfm.gov.ua/>
14. Рада національної безпеки і оборони України <http://www.rnbo.gov.ua/>
15. Рахункова палата України <http://www.ac-rada.gov.ua/control/main/uk/index>
16. Національний банк України <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
17. Івано-Франківська обласна державна адміністрація <http://www.if.gov.ua/>

18. Івано-Франківська міська рада <http://www.mrada.if.ua/>